

Nr 135.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring, m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g

till

L a g**om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Högsta domstolen skall utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Högsta domstolen skall vara delad i tre avdelningar.

2 §.

Å envar av högsta domstolens avdelningar skall, med iakttagande att någon av avdelningarna alltid kan samlas, arbetet fortgå minst fyrtio veckor om året.

3 §.

Till tjänstgöring å avdelningarna skola justitieråden indelas för viss tidsperiod; dock må därunder sådan jämkning i avdelningarnas sammansättning äga rum, som påkallas av ledamots avgång, förfall eller annan särskild omständighet.

4 §.

Högsta domstolens avdelningar äro lika behöriga att upptaga till högsta domstolens handläggning hörande mål och ärenden.

Arbetet skall, såvitt möjligt, jämnt fördelas mellan avdelningarna.

5 §.

Ordförande på avdelning utses bland högsta domstolens ledamöter av Konungen.

Den i tjänsten äldste av ordförandena är tillika ordförande i högsta domstolen.

6 §.

Mål, som fullföljts till högsta domstolen eller skall av denna omedelbart upptagas, bör i allmänhet tilldelas viss ledamot (referent), som har att meddela för målets beredande erforderliga anvisningar. Referenten bör deltaga i målets handläggning och avgörande i högsta domstolen.

Är avdelning, varå referenten är indelad, fri från tjänstgöring och angår målet häktad eller fordrar målet eller däri uppkommen fråga eljest skyndsamt avgörande, bör annan ledamot utses att vara referent i målet eller i den särskilda frågan.

7 §.

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, må ej ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå inom domstolen.

8 §.

Förekommer vid prövning och avgörande av mål i högsta domstolen tillika fråga om yttrande i ärende, som avses i § 26 regeringsformen, böra de domare, som deltagit i målets avgörande, besluta i frågan. Skall yttrande i sådant ärende eljest avgivas, må beslut fattas av tre justitieråd; i mål, som avgjorts av krigsdomstol, bör dock i stället för ett av justitieråden någon av de i § 20 regeringsformen nämnda militärpersonerna deltaga i beslutet.

9 §.

Närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i högsta domstolen beslutas av högsta domstolen samfällt. Det tillkommer ordförandena gemensamt att tillämpa de sålunda beslutade grunderna, såvitt angår ledamöternas indelning och målens fördelning. I övrigt åligger det ordföranden på varje särskild avdelning att leda arbetet på avdelningen och den äldste av ordförandena att därjämte övervaka tjänstgöringen i dess helhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

Genom lagen upphäves lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om
tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.**

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

6 §.

Ledamot, som — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd börjat tjänstgöra i lagrådet, skall han utan hinder därav deltaga i behandling av mål eller ärende, varmed han förut i högsta domstolen tagit befattning vid huvudförhandling eller annan handläggning för slutligt avgörande, ävensom i handläggning av mål, som enligt förordnande av någon högsta domstolens avdelning skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet. Likaså skall regeringsråd, som börjat tjänstgöra i lagrådet, utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål eller ärende, varmed han förut i regeringsrätten tagit befattning.

Ledamot i — — — lagrådet bestämmer.

Har Konungen — — — dess behandling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

¹ Senaste lydelse se SFS 1932:135.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 september 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, ANDERSSON, ROSANDER, RUBBESTAD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, hemställer, att lagrådets utlåtande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet genom utdrag av protokollet inhämtas över de av processlagberedningen i betänkande den 17 mars 1944 (SOU 1944:9 och 10) framlagda förslagen till

1) lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring; samt

2) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Stefan Stiernstedt.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 oktober 1944.

Närvarande:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 15 september 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 september 1944, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring;* samt

2) *lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Erik Söderlund.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslaget till lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring.

1 §.

Lagrådet:

Processlagberedningen utgick vid framläggandet av förslaget till rättegångsbalk från att någon ökning av justitierådens antal icke påkallades för de uppgifter, som enligt förslaget skulle tillkomma högsta domstolen. I motiven till föreliggande förslag har beredningen uttalat, att även om en viss osäkerhet vore oundviklig vid bedömande av den blivande arbetsbördan, all sannolikhet syntes tala för att domstolen med sitt nuvarande ledamotsantal skulle vara i stånd att fylla de uppgifter, som ett reformerat rättegångsförfarande komme att medföra. Även lagrådet anser sannolikt, att domstolens nuvarande ledamotsantal skall visa sig tillfyllest under det nya förfarandet. Lagrådet vill emellertid understryka den osäkerhet rörande förhandsberäkningarna, som antytts av beredningen.

I detta sammanhang anser sig lagrådet böra framhålla angelägenheten av att någon tyngande arbetsbalans icke föreligger i högsta domstolen vid den tidpunkt då den nya rättegångsordningen träder i tillämpning. Till följd av förhållanden, som betingas av världskriget, har antalet inkommande mål på senare tid ökats, och arbetsbalansen är för närvarande avsevärt större än som kan anses normalt. Någon minskning kan måhända — ehuru icke utan svårighet — vinnas genom ändringar i domstolens arbets sätt. Efter godkännande av det såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av bland annat § 22 mom. 1 regeringsformen blir det vidare möjligt att vidtaga sådan ändring i gällande bestämmelser, att nådeärenden må behandlas av tre ledamöter. En dylik förenkling skulle bidra till arbetsbalansens nedbringande. Märkas bör också, att viss tid från nya rättegångsbalkens ikraftträdande kan beräknas förflyta innan mål, som skola handläggas enligt den nya ordningen, inkomma till högsta domstolen. Även med beaktande av dessa omständigheter synes emellertid ofrånkomligt, att ytterligare åtgärder snarast möjligt vidtagas för att nedbringa arbetsbalansen. I annat fall kommer handläggningen av de nya målen att fördröjas genom att högsta domstolen under lång tid blir fullt sysselsatt med äldre mål. Ett sådant dröjsmål är synnerligen olägligt under en rättegångsordning, som i stor utsträckning bygger på muntlighet och omedelbarhet.

Det angivna syftet skulle kunna vinnas antingen genom ökning av tillgängliga arbetskrafter eller genom ytterligare begränsning av rätten till fullföljd till högsta domstolen. Enligt det förra alternativet skulle — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som skedde i ett jämförligt läge år 1935 — domstolens ledamotsantal tillfälligt ökas så att ännu en arbetande avdelning kunde uppsättas inom domstolen. Det andra alternativet, vilket enligt lagrådets mening är att föredraga, kan genomföras efter olika linjer. En framkomlig väg synes vara att redan före nya rättegångsbalkens ikraftträdande göra fullföljden till högsta domstolen beroende av tillstånd enligt de grunder, som avses i 54 kap. 9 och 10 §§ nämnda balk. Detta skulle i sak innebära vidgad användning av det dispensförfarande, som nu tillämpas i mål, i vilka klagande part icke är i stånd att nedsätta föreskrivet belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning. Visserligen kan det invändas, att sådana inskränkningar av fullföljdsrätten icke låta sig väl förena med den nuvarande processordningen, men betänkligheterna få enligt lagrådets förmenande icke vara avgörande i det tvångsläge som föreligger. För övrigt kan man — därest det nu tillämpade förfarandet i underrätt och hovrätt icke anses innebära så starka garantier för ett riktigt avgörande, att fullföljdsprövning bör införas i alla mål — från regeln om dylik prövning göra undantag för de mål, i vilka högsta domstolens avgörande anses särskilt önskvärt, t. ex. mål i vilka tilltalad fällts till strängt straff. Vidare är det tydligt, att högsta domstolen vid avgörande av frågan huruvida prövningstillstånd bör meddelas skulle taga hänsyn till att målen handlagts enligt det nuvarande förfarandet och att prövningstillstånd i följd därav komme att lämnas i flera fall än som påkallas sedan det nya förfarandet börjat tillämpas.

Emellertid måste i fråga om lagstadgade undantag från den utsträckta fullföljdsprövningen beaktas, att åsyftad verkan av den föreslagna anordningen skulle minskas i samma mån som sådana undantag infördes. Slutligen må framhållas, att den anvisade utvägen att nedbringa arbetsbalansen medför den fördelen, att högsta domstolen därigenom i förväg erhåller någon erfarenhet av den organisation, som måste genomföras för tillämpning av den nya rättegångsbalken.

Lagrådet, som icke anser sig böra lämna närmare anvisningar om lagstiftningsåtgärder i nu berörda ämnen, vill dock i anledning av innehållet i det föreliggande förslaget erinra, att tillfälligt undantag kan behöva göras från stadgandet om att högsta domstolen skall utgöras av tjugufyra justitieråd. Väljes utvägen att tillfälligt öka domstolens personal, lärers nämligen icke kunna undgås, att ledamotsantalet under något eller några år efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande överstiger tjugufyra.

2 §.

Lagrådet:

Ordalagen föranleda närmast till den tolkningen att någon av högsta domstolens avdelningar alltid skall vara samlad till vanlig tjänstgöring. Såsom framhålles i motiven, är det emellertid tillräckligt, att avdelningen kan samlas till tjänstgöring, och en förtydligande jämkning i uttryckssättet synes därför lämplig.

5 §.

Regeringsrådet Kellberg samt justitieråden Guldberg och Ekberg:

Den nya rättegångsordningen medför, att högsta domstolen organisatoriskt intager en väsentligt annan ställning än för närvarande. Att så blir förhållandet ligger i så öppen dag att någon närmare utläggning torde vara överflödig. Det må blott erinras, att själva rättegångsförfarandet bringar domstolen i närmare kontakt med allmänheten och kommer domstolen att i yttre avseende — i motsats till vad nu är fallet — framstå såsom jämförlig med statliga ämbetsverk i allmänhet. Redan med hänsyn härtill är det önskvärt, att i spetsen för domstolen ställes en ledande person, som utåt kan företräda hela domstolen. En sådan ledning är även till stor fördel för lösandet av de administrativa uppgifter, som föreligga inom domstolen och som måste bli långt mera omfattande än under nuvarande ordning. Väl måste åt varje avdelning av domstolen lämnas att i viss utsträckning sköta sin administration, men viktiga uppgifter kvarstå, vilka skulle få en bättre lösning, om de lades i en hand än om de hänvisades till avgörande i ett kollegium, låt vara att detta kunde begränsas till tre personer. Det sist sagda gäller icke minst om vissa avgöranden, som angå arbetsfördelningen mellan de olika avdelningarna inom domstolen. Det överinseende, som högsta domstolen får i förhållande till nedre justitierevisionen, utövas jämväl bäst, om domstolen har sådan ledning som nyss sagts.

En ledning av angivet slag skulle åvägabringas, om bland domstolens

ledamöter utsåges ordförande för domstolen i dess helhet, och med hänsyn till de särskilda egenskaper, som böra krävas för utövande av dylikt ordförandeskap, är det uppenbart, att ordföranden bör utses av Kungl. Maj:t.

Tydligt är, att den för högsta domstolen i dess helhet utsedda ordföranden bör vara ordförande jämväl å en av domstolens avdelningar. Vad beträffar ordförandeskapet å de övriga avdelningarna är att märka, att den mera framträdande ställning, som borde tillkomma den av Kungl. Maj:t utsedda ordföranden för domstolen i dess helhet, skulle i betänkelig grad bortskymmas, för den händelse jämväl de båda övriga avdelningsordförandena tillsattes av Kungl. Maj:t. Emellertid får denna synpunkt icke vara utslagsgivande, om starka skäl eljest tala för processlagberedningens förslag. Såsom motiv för detta har anförts, att en sådan ordning påfordras med hänsyn till de särskilda egenskaper, som böra krävas för utövande av ordförandeskap vid huvudförhandling i högsta domstolen, och det ansvar för arbetets jämna gång, som kommer att åvila ordföranden å avdelning. Det är uppenbart, att ledamöterna i högsta domstolen genom den nya processordningen och särskilt införandet av muntlig förhandling i dit fullföljda mål ställas inför uppgifter och krav, som hittills varit främmande för denna domstols verksamhet, ävensom att det är av utomordentlig vikt, att dessa uppgifter och krav fyllas på sådant sätt att rättsskipningen i högsta instans framstår såsom i alla avseenden föredömlig. Emellertid böra de svårigheter, som äro förenade med en huvudförhandling i högsta domstolen, icke överskattas. Det lär kunna förväntas, att flertalet av de mål, däri prövningstillstånd gives, kommer att röra sig om rena rättsfrågor. I dylika mål, däri talan som regel kan förväntas bli utförd av skolade och erfarna advokater, blir det knappast behov av eller utrymme för någon mera omfattande processledning från domstolens sida. De mål åter, i vilka ny bevisupptagning erfordras, lära oftast bli av den invecklade beskaffenhet att ordföranden lämpligen begagnar sig av den utav processlagberedningen förutsedda utvägen att åt vederbörande referent — vilken allt från början följt målet i domstolen och är väl insatt i målets alla detaljer — överlämna utövandet av den svåraste och mest krävande delen av processledningen, nämligen ledandet av förhör med parter, vittnen och sakkunniga. Om än, såsom ovan framhållits, stora anspråk måste ställas på ordförandens förmåga och skicklighet att med fast och säker hand leda en förhandling, måste icke mindre fordringar i dessa avseenden ställas på referenten. Samtliga ledamöter av domstolen måste vara beredda att fungera såsom referenter, och att, såsom beredningen synes ha förutsatt, allenast vissa av högsta domstolens ledamöter skulle vara skickade att vara ordförande vid huvudförhandling torde icke behöva befaras. Visserligen kan det tänkas inträffa, att någon ledamot av särskild orsak är mindre lämpad för uppgiften, men såsom regel kan man utgå från att den, som beklädes med den ansvarsfulla och krävande posten av ledamotskap i högsta domstolen och som måste fylla regeringsformens krav på ådagalagd insikt och erfarenhet i domarevärv, besitter de egenskaper, vilka böra krävas av den som för ordet i högsta instans. Frågan om det sätt, på vilket ordfö-

rande å avdelning bör utses, kommer dessutom i annat läge, därest för domstolen i dess helhet finnes en ordförande, utsedd av Kungl. Maj:t. Man kan nämligen med visshet utgå från att de krav, som ur allmän synpunkt böra uppställas vid val av avdelningsordförande och som förenas med domstolens eget intresse av att ordförandeskap å avdelning ligger i kompetent persons hand, bli vederbörligen beaktade, därest det överlämnas åt domstolen att under ledning av den utav Kungl. Maj:t utsedda ordföranden träffa avgörande i denna angelägenhet. Vad åter angår rent administrativa göromål äro dessa, enligt de riktlinjer som av oss uppdragits, avsedda att i så stor utsträckning som möjligt anförtros åt den av Kungl. Maj:t utsedda ordföranden för domstolen i dess helhet. I följd härav komme uppgifter av detta slag att vila på de övriga avdelningsordförandena i mindre omfattning än enligt processlagberedningens förslag. Det råder icke något tvivel om att förmågan att tillfredsställande fylla dessa uppgifter jämväl skulle komma i betraktande, när domstolen ginge att fatta beslut i personfrågan.

Av det anförda framgår, att förslaget om att avdelningsordförande utses av Kungl. Maj:t icke uppbäres av ett verkligt behov. Härtill kommer, att en sådan ordning är ägnad att väcka betänkligheter. Genom denna ordning blir i sådana fall, då ordförande icke utses efter anciennitet inom högsta domstolen, detta förhållande med särskild styrka framhävt, och allmänheten kan föranledas till en underskattning av domaregenskaperna hos de ledamöter, som av en eller annan anledning icke ifrågakomma till ordförandeskap. Även om avseende icke fästes vid att sådana omständigheter kunna minska den arbetsglädje och den hängivenhet för uppgiften, som äro ett ovärderligt underlag för det kollegiala samarbetet och ett gott arbetsresultat, bör man icke bortse från att domstolens eget anseende och förtroendet för domstolen skulle kunna undergrävas till rättsskipningens skada. Vid den av oss angivna ordningen torde de nu framhållna olägenheterna så gott som helt bortfalla till följd av det mindre uppseendeväckande sätt, på vilket en ömtålig personfråga vinner sin lösning.

På dessa grunder hemställa vi, att i förevarande paragraf stadgas, att ordförande inom högsta domstolen utses bland domstolens ledamöter av Konungen, att den sålunda utsedda ordföranden, som har att leda arbetet och övervaka tjänstgöringen inom domstolen, skall vara ordförande jämväl å en av domstolens avdelningar samt att ordförande å vardera av de övriga avdelningarna utses bland domstolens ledamöter av högsta domstolen samfällt.

Vid bifall till denna hemställan böra i den arbetsordning, som enligt 9 § skall upprättas för högsta domstolen, uppenbarligen ingå närmare föreskrifter rörande den av Kungl. Maj:t utsedda ordföranden och de övriga avdelningsordförandena samt arbetsfördelningen dem emellan. Därvid är det erforderligt att i viss utsträckning bereda den förstnämnde befrielse från de göromål, som eljest ankomma på avdelningsordförande.

Någon motsvarighet till andra stycket i förevarande paragraf kan icke anses behöflig, och detta stycke bör således utgå ur lagtexten.

6 §.

Lagrådet:

Innebörden av paragrafens andra stycke skulle tydligare framgå, om såsom den grundläggande förutsättningen för utseende av ny referent angåves, att avdelning, varå referent ursprungligen indelats, hade ferier eller att avdelningen vore fri från tjänstgöring. Att stadgandet icke uttömmande angiver de fall då ombyte av referent kan ifrågakomma framgår av motiven. Utom vad där anföres må framhållas, att ombyte av referent bör kunna medgivas, därest referentens arbetsbörda kräver lättnad och sådan ej annorledes kan beredas honom.

7 §.

Lagrådet:

Den här givna regeln avser icke allenast arbetet inom en avdelning utan innefattar ett undantag från de eljest gällande bestämmelserna om avdelningsindelningen. Vid sådant förhållande torde för tydlighets skull böra angivas, att tjänstgöringshinder föreligger, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå inom domstolen.

8 §.

Lagrådet:

Därest nådansökning föreligger i mål, som avgöres genom att prövnings-tillstånd ej gives, böra de domare, som deltagit i avgörandet, jämväl meddela beslut i anledning av nådansökningen. I anseende till den terminologi, som kommit till användning i nya rättegångsbalken, synes det mindre egentligt att för sådant fall tala om prövning av målet. Uttrycket prövning, som icke heller är påkallat av hänsyn till övriga hithörande fall, kan därför utgå ur lagtexten.

9 §.

Regeringsrådet Kellberg samt justitieråden Guldberg och Ekberg:

Erhåller 5 § det innehåll, som av oss föreslagits, erfordras icke någon mot-svarighet till andra punkten av förevarande paragraf, vilken således kan be-gränsas att omfatta det i första punkten upptagna stadgandet.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler lagrådets den 9 oktober 1944 avgivna utlåtande över de den 14 september 1944 till lagrådet remitterade förslagen till

1) lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring, samt

2) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Föredraganden anför följande.

Vid framläggandet för 1942 års riksdag av förslag till ny rättegångsbalk förutsattes, att ändrade bestämmelser beträffande bland annat högsta domstolens organisation och verksamhet skulle visa sig erforderliga. Förslag här om har sedermera framlagts av processlagberedningen i dess den 17 mars 1944 avgivna betänkande med förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. (SOU 1944:9 och 10). Erforderliga ändringar i regeeringsformen ha slutgiltigt beslutats vid 1945 års riksdag (SFS 1945:108). Av övriga erforderliga organisatoriska förändringar äro vissa av beskaffenhet att kräva ändring i allmän lag. Såsom framhållits i beredningens betänkande äro ändringsförslagen icke av mera genomgripande art, utan högsta domstolens organisation har ansetts böra i allt väsentligt bibehållas. I vissa delar ha jämväl de ändringsförslag vilka beröra allmän lag redan genomförts, nämligen i samband med den under 1945 beslutade begränsningen i rätten att fullfölja mål till högsta domstolen, vilken lagstiftning trätt i kraft den 1 juni 1945 (prop. nr 251, första lagutskottets utlåtande nr 28, riksdagens skrivelse nr 214, SFS 1945:160--162).

Jag anhåller att nu få lämna en kort redogörelse för bestämmelserna om högsta domstolens organisation och verksamhet i den mån de ej äro av

grundlags karaktär ävensom för beredningens nyssnämnda förslag, därvid jag även vill angiva i vad mån detta förslag redan genomförts. Beredningens förslag till lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring torde få fogas som bilaga vid detta protokoll (Bilaga A).

Enligt lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall högsta domstolen utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre tjänstgöra i lagrådet. Före 1945 års ändring angåvos i lagen vissa tidrymder, under vilka högsta domstolen skulle arbeta på en eller flera avdelningar. Under tjugunio veckor skulle domstolen arbeta på tre avdelningar, under åtta veckor på en avdelning samt under den övriga tiden av året, bortsett från fem veckors jul- och påskferier, på två avdelningar. Därest de för tjänstgöring i lagrådet avdelade justitieråden ej erfordrades för sådan tjänstgöring, skulle högsta domstolen, i den mån det lämpligen kunde ske, arbeta på ytterligare en avdelning. För avgörande av dispensansökningar, därvid domstolen liksom för närvarande är fallet var domför med tre ledamöter, skulle tjänstgöring fullgöras på en särskild avdelning, dispensavdelningen.

Processlagberedningen har funnit det nya processförfarandet nödvändig-göra att högsta domstolens avdelningar erhålla en fastare organisation. Dess förslag innebär att — efter hovrättsorganisationens mönster — högsta domstolens samtliga ledamöter skola indelas på mera permanenta avdelningar. Det nuvarande ledamotsantalet medger en uppdelning med sju ledamöter å envar av tre avdelningar. Skäl för att bibehålla den särskilda dispensavdelningen bar icke ansetts föreligga. Stadgad tillståndsprövning avses i stället skola företagas av tre justitieråd från den avdelning som har att handlägga målet i övrigt. För de sällsynta fall, då ledamöter från lagrådet tjänstgöra i högsta domstolen, föreslås att dessa ledamöter inträda å de redan bestående avdelningarna, oaktat deras ledamotsantal därigenom tillfälligt kommer att överstiga sju, vilket är det högsta antal ledamöter som skall äga på en gång deltaga i prövningen av något mål, bortsett från plenimål. Om fasta avdelningar inrättas, å vilka samtliga justitieråd indelas, föreligger ej någon anledning att bestämma den sammanlagda sessionstiden olika för de särskilda avdelningarna. Samtliga avdelningar föreslås därför skola vara i arbete under fyrtio veckor av året, vilket innebär en minskning av julferien med en vecka.

I nu angivna delar har processlagberedningens förslag i det väsentliga genomförts genom lagändringen år 1945. Sålunda gäller numera, att högsta domstolen skall vara delad i tre avdelningar och att arbetet skall på envar av avdelningarna fortgå minst fyrtio veckor om året med iakttagande att någon av avdelningarna alltid kan samlas. Den särskilda föreskriften om bildande av ytterligare en avdelning, då de justitieråd vilka äro ledamöter av lagrådet tjänstgöra i högsta domstolen, har utgått. Prövning av dispensansökningar ankommer ej längre på en särskild avdelning. För handläggning av sådana ärenden ävensom av nådemål, däri yttrande må beslutas av tre justitieråd, må avdelning uppdelas eller eljest, i den mån det lämpligen kan ske, en eller flera särskilda grupper om tre justitieråd bildas.

Till högsta domstolen fullföljda mål komma enligt nu rådande ordning under domstolens behandling först då de av föredraganden anmälas där för prövning och slutligt avgörande. Den föregående skriftväxlingen mellan parterna äger rum inför nedre justitierevisionen, och där vidtagas även i regel de åtgärder, som i övrigt erfordras för målens beredande till föredragning. Med denna ordning låter sig väl förena, att målen inom nedre justitierevisionen uppdelas mellan de olika föredragandena och att deras fördelning mellan högsta domstolens avdelningar väsentligen bestämmas genom föredragandenas indelning till tjänstgöring på dessa avdelningar. Alla avdelningarna äro lika behöriga.

De i högsta domstolen tjänstgörande justitieråden äga enligt nu gällande bestämmelser sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten. Med tillämpning härav har införts den ordningen att justitierådets tjänstgöring växelvis är förlagd till de olika avdelningarna, vilkas sammansättning alltså växlar efter vissa tidsperioder, i regel en vecka. Denna bestämmanderätt för justitieråden i fråga om tjänstgöringen modifieras av stadgandet att, då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, ledamot som deltagit i det tidigare avgörandet ej må tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå.

Vid sammanträde med högsta domstolen i dess helhet föres för närvarande ordet av domstolens äldste ledamot. Ordförandeskapet på avdelning utövas av den äldste på avdelningen. Av den förut skildrade ordningen för justitierådets tjänstgöring på avdelningar följer, att ordförandeskapet på avdelning ofta växlar.

Processlagberedningens förslag bygger som nämnts på en betydligt fastare organisation av högsta domstolens avdelningar än den nuvarande. Beredningen har, samtidigt som den framhållit den stora betydelse cirkulationen mellan ledamöterna på avdelningarna äger till förhindrande av att mellan olika avdelningar komme att framträda mera betydande avvikelser i rättstillämpningen, förordat en omläggning av organisationen i den riktningen att varje avdelning under en längre tidsperiod behölle oförändrad sammansättning.

Med hänsyn till de särskilda egenskaper, som böra krävas för utövande av ordförandeskap vid huvudförhandling i högsta domstolen, och det ansvar för arbetets jämna gång, som kommer att åvila avdelningsordförandena, ha dessa av beredningen ansetts böra utses av Kungl. Maj:t, vilket förhållande dock icke skall föranleda vare sig att ordförandena i förhållande till andra ledamöter i övrigt intaga annan tjänsteställning eller att särskilt arvode utgår till dem.

Processlagberedningen föreslår, att högsta domstolen skall äga genom samfällt beslut fastställa närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen inom domstolen. I övrigt skall det tillkomma, såvitt angår viss avdelning, ordföranden och, i fråga om avdelningarna inbördes, ordförandena gemensamt att leda arbetet och fördela tjänstgö-

ringen. Vid sammanträde med högsta domstolen samfällt skall ordet föras av den främste bland avdelningsordförandena.

De av processlagberedningen föreslagna bestämmelser, för vilka jag nu i korthet redogjort, innefattas i det av beredningen upprättade förslaget till *lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring*, som skall ersätta lagen i samma ämne av den 14 maj 1915.

Det av beredningen upprättade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd* innehåller allenast en mindre jämkning av reglerna om tjänstgöringen i lagrådet. I nämnda paragraf stadgas nu, att det åligger justitieråd, som börjat tjänstgöra i lagrådet, att utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål och ärende, varmed han förut tagit befattning i högsta domstolen. Ett strängt vidhållande av denna regel har ansetts efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande i vissa fall medföra en onödig splittring av lagrådets arbetskrafter, i vilket hänseende erinrats om att högsta domstolens ledamöter framdeles komma att i långt högre grad än tidigare taga befattning med förberedande åtgärder i de till högsta domstolen fullföljda målen. Det föreslås därför, att regeln begränsas till sådana fall, då mål eller ärende tidigare varit föremål för huvudförhandling eller annan handläggning för slutligt avgörande i högsta domstolen.

Departementschefen.

Det nya processförfarandet nödvändiggör vissa ändringar i vad som nu gäller beträffande högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring. Det förslag processlagberedningen i dessa delar framlagt till komplettering av redan slutgiltigt antagna förslag till grundlagsändringar synes vara väl avvägt och i huvudsak lämpat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Som framgår av den lämnade redogörelsen har förslaget i vissa delar redan upphöjts till lag i samband med de under år 1945 genomförda ändringarna beträffande fullföljdsrätten till högsta domstolen.

Lagrådet har i sitt utlåtande framhållit angelägenheten av att någon tyngande arbetsbalans icke föreligger i högsta domstolen vid den tidpunkt, då den nya rättegångsordningen träder i tillämpning, samt har anfört, att det syns lagrådet ofrånkomligt att åtgärder snarast vidtoges för att nedbringa den nu föreliggande arbetsbalansen. Såsom förut nämnts ha åtgärder i detta syfte numera vidtagits. Ehuru de nya reglerna varit gällande i tre fjärdedels år, synes det ännu icke kunna med säkerhet bedömas, huruvida de äro tillräckliga för att målbalansen skall vara i erforderlig grad nedbringad då processreformen den 1 januari 1948 avses skola träda i kraft. Hittills tillgängliga siffror visa, att procenttalet beviljade dispenser hållits under det beräknade samt att antalet inkommande besvärsmål tenderar att minska. Däremot har antalet balanserade äldre mål ännu ej undergått någon mera väsentlig förändring. Anledningen till detta förhållande torde vara att söka i en strävan att i första hand förhindra balans av nyinkommande, dispens-

tvång underkastade mål. Jag är därför ej nu beredd att taga ståndpunkt till frågan huruvida ytterligare åtgärder böra vidtagas för balansens avarbe-
tande, därvid en tillfällig ökning av justitierådets antal närmast kan komma
i fråga.

I beredningens förslag till *lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols samman-
sättning och tjänstgöring* har i rubriken liksom även i 1 § för högsta domsto-
len bibehållits den i gällande lag förekommande benämningen Kungl. Maj:ts
högsta domstol. Denna benämning härleder sig från § 17 1:o) regeringsfor-
men, däri stadgas att de män, åt vilka Konungens domsrätt skall uppdragas,
kallas justitieråd och utgöra Konungens högsta domstol. I överensstämmelse
härmed benämnas regeringsrätten och lagrådet i de lagar, som reglera deras
verksamhet, Kungl. Maj:ts regeringsrätt och Kungl. Maj:ts lagråd. Emeller-
tid har nya rättegångsbalken allenast benämningen högsta domstolen, så
exempelvis i rubriken till 3 kap. Samma benämning synes böra komma till
användning i förevarande lag. Rubriken till lagen och 1 § ha i anledning
härav jämkats.

Vid 2 § i förslaget har lagrådet anfört, att ordalagen i paragrafen när-
mast föranledde till den tolkningen att någon av högsta domstolens av-
delningar alltid skulle vara samlad till vanlig tjänstgöring. Då detta såsom
framginge av motiven ej vore erforderligt utan det vore tillräckligt, att av-
delning kunde samlas till tjänstgöring, hade en jämkning i uttryckssättet
synts lagrådet lämplig. Vad lagrådet sålunda anfört torde böra beaktas.

Jag övergår härefter till den under 5 § i förslaget behandlade frågan om
utseende av ordförande på avdelning och inom högsta domstolen i dess
helhet.

Vid högsta domstolens sammanträden i plenum och vid avdelningarnas
sammanträden är enligt nuvarande ordning den vid varje tillfälle tjänstgö-
rande äldste ledamoten ordförande; i övrigt finnes icke någon särskild an-
ordning för arbetets ledning i vidare mån än att en ledamot av domstolen
har att deltaga i planläggningen av revisionssekreterarnas arbete. Redan ti-
digt upptogs emellertid frågan om att ställa högsta domstolen och dess av-
delningar under mera effektiv ledning.

Processkommissionen anförde i sitt år 1926 avgivna betänkande, att det
för arbetets gång otvivelaktigt skulle vara fördelaktigt, om i spetsen för högsta
domstolen sattes en president, vilken, liksom presidenten i hovrätt, skulle
leda arbetet inom domstolen och naturligen även ha närmaste uppsikt-
ten över dess kansli. En starkare arbetsledning bleve så mycket mera nöd-
vändig, om muntlig rättegång komme att i vissa fall äga rum även i högsta
domstolen och sålunda den nuvarande föredragningen genom revisions-
sekreterare för dessa fall komme att utbytas mot en offentlig partsför-
handling. En sådan partsförhandling ställde också högre anspråk på den
som skulle leda förhandlingen än den nuvarande ordningen. De skäl som
talade för tillsättandet av en president för högsta domstolen i dess helhet
syntes även böra leda till att jämväl ordförandeskapet på avdelning, där
presidenten ej tjänstgjorde, icke ovillkorligen skulle tillfalla den äldste,

utan att Kungl. Maj:t borde till ordförande förordna den ledamot som funnes mest lämplig därtill.

Frågan berördes ej i propositionen till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform eller vid riksdagsbehandlingen av denna proposition. Den upptogs emellertid av processlagberedningen i dess betänkande med förslag till ny rättegångsbalk. Enligt vad beredningen anförde i motiven härtill talade starka skäl för att även högsta domstolens arbete ställdes under ledning av en president. Såsom processkommissionen framhållit komme otvivelaktigt den muntliga förhandlingen att i fråga om målens fördelning och justitierådens tjänstgöring medföra vissa arbetsuppgifter, som lämpligen borde anförtros åt en president. Å andra sidan föreläge enligt beredningens mening den olikheten med hovrätterna och presidentämbetena i dessa, att hovrätterna hade vissa allmänna förvaltningsuppgifter i fråga om underställda domstolar och att befattningen med dessa uppgifter i första hand tillkomme hovrättens president. Någon motsvarighet härtill föreläge icke beträffande högsta domstolen. Beredningen hade för sin del icke ansett sig i nu berörda sammanhang böra framställa något förslag om inrättande av ett presidentämbete i högsta domstolen.

Spörsmålet om arbetsledningen inom högsta domstolen har därefter ånyo upptagits av beredningen i samband med framläggandet av förslag till nu ifrågavarande lagstiftning. Beredningen har anført (motiven s. 150), att en väsentlig del av avdelningarnas arbetstid komme att upptagas av huvudförhandling i de fullföljda målen. Dessutom tillkomme för de särskilda ledamöterna, utöver deltagandet i avdelningarnas sessioner, åtskilliga uppgifter för målens beredande. Vid bestämmande av varje avdelnings sessionstider måste även ledamöternas behov av tid för hemarbete beaktas. Av det anförda framginge, att frågor, som anginge ett lämpligt och effektivt tillvaratagande av tillgängliga arbetskrafter i högsta domstolen, trädde i förgrunden i långt högre grad än tidigare. Liksom hittills borde det väl tillkomma högsta domstolen samfällt att antaga allmänna grunder för reglering av dessa frågor, varvid borde såvitt möjligt beaktas att arbetet jämnt fördelades. Uppenbart vore emellertid att det bästa resultatet kunde nås endast därigenom, att en ganska vidsträckt frihet tillkomme de olika avdelningarna att själva ordna arbetet. Det nu sagda gällde såväl frågan å vilka dagar sessioner skulle hållas som den dagliga sessionstiden. Nu antydda uppgifter syntes lämpligen böra handhas, vad anginge för samtliga avdelningar gemensamma frågor, av avdelningsordförandena gemensamt samt i fråga om arbetet inom varje särskild avdelning av avdelningsordföranden. Med hänsyn till de särskilda egenskaper som borde krävas för utövande av ordförandeskap vid huvudförhandling i högsta domstolen och det ansvar för arbetets jämna gång som komme att åvila ordförandena borde dessa utses av Kungl. Maj:t.

Mot beredningens förslag i dessa delar ha tre ledamöter av lagrådet framställt erinringar samt i stället förordat den lösningen, att Kungl. Maj:t skulle förordna en ordförande för högsta domstolen i dess helhet, som tillika skulle

vara ordförande å en av avdelningarna, under det att de båda andra avdelningsordförandena skulle utses av högsta domstolen samfällt.

I denna fråga ha således ganska olikartade lösningar förordats av skilda sakkunniga bedömare.

Såsom utgångspunkt för frågans bedömande kan tjäna det i § 17 regeringsformen intagna stadgandet, att Konungens domsrätt skall utövas av minst tolv justitieråd. Detta stadgande torde få anses utgå från att högsta domstolens ledamöter skola som domare intaga en jämbördig ställning. Någon ändring i detta avseende har icke skett vid den ändring av paragrafen som vid 1945 års riksdag slutgiltigt beslöts. Bland annat av denna anledning har det ansetts icke böra ifrågakomma att inrätta ett särskilt presidentämbete för högsta domstolen. Det är också enligt min mening värdefullt, att ledamöterna i den högsta instansen alla äro likställda som domare. Såsom processlagberedningens förslag och lagrådets yttrande visa torde emellertid denna princip icke lägga hinder i vägen för att ett visst ansvar för domstolen i dess helhet särskilt i administrativt hänseende lägges på *en* ledamot — såsom lagrådets majoritet förordat — eller på ett kollegium av tre personer — på sätt processlagberedningen föreslagit; ej heller lärer den kunna hindra att inom envar av avdelningarna en ledamot göres till ordförande med ansvar för arbetets behöriga gång.

Processlagberedningen har som nämnts föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande på envar av högsta domstolens tre avdelningar. Kungl. Maj:t skulle härvid vara obunden av hänsyn till ancienniteten. Tydligt är, att den nya processordningen kommer att ställa andra krav på arbetsledningen inom högsta domstolens avdelningar än det nuvarande skriftliga förfarandet. Detta gäller framför allt i två särskilda hänseenden, nämligen i fråga om utövandet av ordförandeskapet vid huvudförhandling och beträffande ledandet av arbetet på avdelningen, så att detta bedrives ändamålsenligt och arbetsbalans undvikes. En fullgod arbetsledning inom avdelningarna kan icke uppnås, om ordförandeskapet såsom nu är fallet ofta växlar. Ordförandena måste alltså bliva mera stadigvarande. Det ligger även stor vikt på att ordförandena besitta de särskilda egenskaper som erfordras för att de skola kunna fylla uppgiften. I likhet med processlagberedningen finner jag därför nödvändigt att ordförandena kunna utses utan avseende å anciennitet. Jag anser också, att samtliga ordförande böra utses av Kungl. Maj:t. I anledning av de inom lagrådet uttalade betänkligheterna att ett genomförande av beredningens förslag i denna del skulle kunna leda till en underskattning av de ledamöter, vilka ej anförtroddes ordförandeskap, må särskilt framhållas, att den omständigheten att till ordförande å avdelning utses annan än den till tjänsteåren äldste ej innebär, att den senare ej skulle vara lika framstående som jurist och domare som den på vilken valet fallit. Det är icke i första hand sådana egenskaper som skarpsinne och kunskapsrikedom, vilka skola vara avgörande vid detta val, utan de företräden en viss ledamot kan äga i fråga om att handhava praktiska och organisatoriska uppgifter, som i den nya processordningen komma att åvila

ordförandena å högsta domstolens avdelningar. Såsom beredningen framhållit, bör den omständigheten att ordförande förordnas av Kungl. Maj:t icke medföra, att han i förhållande till andra ledamöter intager annan tjänsteställning. Ej heller torde till ordförande böra utgå särskilt arvode. Den i tjänsten äldste av ordförandena bör tillika vara ordförande i den samfällda högsta domstolen.

I överensstämmelse med processlagberedningens förslag bör det tillkomma högsta domstolen samfällt att besluta närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i domstolen. Som beredningen anfört torde det bästa arbetsresultatet ernås, om en ganska vidsträckt frihet lämnas de olika avdelningarna att själva ordna arbetet. Bestämmanderätten i dessa hänseenden bör, såvitt angår förhållandena inom varje särskild avdelning, tillkomma ordföranden. I gemensamma angelägenheter av denna art skola enligt beredningens förslag de tre ordförandena gemensamt besluta. De skola sålunda bl. a. tillsammans tillämpa de av högsta domstolen beslutade grunderna såvitt angår ledamöternas indelning och målens fördelning. Så långt kan jag biträda förslaget. I fråga om arbetsledningen har jag, även om det i högsta domstolen icke föreligger samma behov av en administrativ chef som exempelvis i hovrätterna, funnit det naturligt att ålägga den i tjänsten äldste av ordförandena att övervaka tjänstgöringen i domstolen i stort. I övrigt bör det tillkomma ordföranden på varje särskild avdelning att leda arbetet på avdelningen.

I anledning av vad nu anförts har jag låtit omarbета 5 § i det remitterade förslaget så att lagrummet kommer att innehålla stadgande att Konungen utser ordförande på avdelning samt att den äldste ordföranden tillika skall vara ordförande i högsta domstolen.

Beträffande 6 § i det remitterade förslaget har lagrådet ansett, att andra stycket borde erhålla jämkad lydelse, enligt vilken såsom grundläggande förutsättning för utseende av ny referent angåves att avdelning, varå referent ursprungligen indelats, hade ferier eller att avdelningen vore fri från tjänstgöring. Det senare alternativet synes mig lämpligt och jag har låtit ändra förslaget i enlighet därmed.

Av lagrådet förordad jämkning av 7 § i förslaget har jag likaledes ansett mig böra biträda.

Vid 8 §, som handlar om högsta domstolens domförhet vid handläggning av nådeärenden, har lagrådet föreslagit en redaktionell jämkning i ordalydelsen. Lagrådet har sålunda förordat, att det i första punkten förekommande uttrycket »prövning och avgörande av mål» borde ersättas med »avgörande av mål», enär stadgandet borde avse även det fall att nådeansökan föreläge i mål som avgjordes genom att prövningstillstånd ej gåves. Lagrådet har anfört, att det i anseende till den terminologi, som kommit till användning i nya rättegångsbalken, syntes mindre egentligt att för sådant fall tala om prövning av målet.

De grundläggande stadgandena om högsta domstolens domförhet återfinnas i § 22 regeringsformen. I detta lagrum skiljes efter den vid 1945 års

riksdag slutgiltigt beslutade ändringen mellan å ena sidan prövning och avgörande av mål samt å andra sidan behandling av fråga huruvida fullföljd talan må komma under högsta domstolens prövning. Nu ifrågavarande paragraf har avfattats i överensstämmelse med den terminologi som sålunda valts i grundlagen. Yttrande i nådeärende, som förekommer i mål vari prövningstillstånd ej meddelats, avses sålunda skola omfattas av stadgandet i andra punkten av 8 § i det remitterade förslaget. Med hänsyn till vad nu anförts och då lagrådets ändringsförslag kunde orsaka viss osäkerhet i tolkningen vid en jämförelse med motsvarande stadgande i regeringsformen, har jag ansett processlagberedningens förslag böra på förevarande punkt bibehållas oförändrat.

I fråga om 9 § har ändring vidtagits i enlighet med vad jag förut anfört angående ordförandenas arbetsuppgifter.

Förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd* har av lagrådet lämnats utan erinran och torde böra genomföras.

Lagförslagen torde böra träda i kraft den 1 januari 1948.

I enlighet med det nu anförda ha förslag upprättats till

- 1) *lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring*; samt
- 2) *lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.*

Föredraganden hemställer, att förslagen måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.

Processlagberedningens förslag

till

lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring.

Med upphävande av lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar förordnas som följer.

1 §.

Kungl. Maj:ts högsta domstol skall utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Högsta domstolen skall vara delad i tre avdelningar.

2 §.

Å envar av högsta domstolens avdelningar skall, med iakttagande att någon av avdelningarna alltid är samlad, arbetet fortgå minst fyrtio veckor om året.

3 §.

Till tjänstgöring å avdelningarna skola justitieråden indelas för viss tidsperiod; dock må även därunder sådan jämkning i avdelningarnas sammansättning äga rum, som påkallas av ledamots avgång, förfall eller annan särskild omständighet.

4 §.

Högsta domstolens avdelningar äro lika behöriga att upptaga till högsta domstolens handläggning hörande mål och ärenden.

Arbetet skall, såvitt möjligt, jämnt fördelas mellan avdelningarna.

5 §.

Ordförande å avdelning utses bland högsta domstolens ledamöter av Konungen.

Vid sammanträde med högsta domstolen samfällt föres ordet av den främste bland ordförandena.

6 §.

Mål, som fullföljts till högsta domstolen eller skall av denna omedelbart upptagas, bör i allmänhet tilldelas viss ledamot (referent), som har att meddela för målets beredande erforderliga anvisningar. Referenten bör delta i målets handläggning och avgörande i högsta domstolen.

Är avdelning, varå referenten är indelad till tjänstgöring, ej samlad och angår målet häktad eller fordrar målet eller däri uppkommen fråga eljest skyndsamt avgörande, bör annan ledamot utses att vara referent i målet eller i den särskilda frågan.

7 §.

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, må ej ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå.

8 §.

Förekommer vid prövning och avgörande av mål i högsta domstolen tillika fråga om yttrande i ärende, som avses i § 26 regeringsformen, böra de domare, som deltagit i målets avgörande, besluta i frågan. Skall yttrande i sådant ärende eljest avgivas, må beslut fattas av tre justitieråd; i mål, som avgjorts av krigsdomstol, bör dock i stället för ett av justitieråden någon av de i § 20 regeringsformen nämnda militärpersonerna deltaga i beslutet.

9 §.

Närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i högsta domstolen beslutas av högsta domstolen samfällt. I övrigt tillkommer, såvitt angår viss avdelning, ordföranden och, i fråga om avdelningarna inbördes, ordförandena gemensamt att leda arbetet och fördela tjänstgöringen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1947.
